

ACTA UNIVERSITATIS LODZIENSIS FOLIA BOTANICA (Acta Univ. Lodz., Folia bot.)	9	41-46	1992
---	---	-------	------

Leszek Kucharski, Ludwik Samosiej

NOWE STANOWISKA RZADKICH I INTERESUJĄCYCH GATUNKÓW ROŚLIN W POŁUDNIOWEJ CZĘŚCI KUJAW*

NEW LOCALITIES OF RARE AND INTERESTING PLANT SPECIES IN THE SOUTHERN PART OF THE KUJAWY REGION*

ABSTRACT: In the present paper a list of 4 species of mosses and 38 rare species of vascular plants from the southern part of the Kujawy region is given.

Treść

1. Wstęp
2. Wykaz gatunków i stanowisk
3. Piśmiennictwo
4. Summary

1. WSTĘP

Bezleśne, rolnicze Kujawy nie były zbyt często obiektem zainteresowań przyrodników, dlatego wiedza o świecie roślinnym i zwierzęcym tego obszaru jest skąpa. Jedynym wyjątkiem są słonorośla, o których pierwsze informacje pochodzą już z XIX w. (Łapczyński 1880). Jeszcze rzadziej był badany wschodni i południowo-wschodni kraniec Kujaw, graniczący bezpośrednio z Mazowszem. Fragmentaryczne dane dotyczące roślinności tego obszaru zawierają prace: Drymmera (1885, 1895), Ostaszewskiego (1910),

* Praca wykonana w ramach CPBP 04.10.01. The paper was done under the project CPBP 04.10.01.

Sawickiego (1914) i Kobendzy (1922, 1937); do nowszych publikacji zawierających wykazy stanowisk kilkunastu gatunków roślin należą opracowania: Kwiatkowskiego (1956), Zabawskiego i Matuły (1976), Kępczyńskiego i Załuskiego (1978, 1982), Samosieja i Kucharskiego (1986).

Prowadzone w latach osiemdziesiątych badania roślinności porastającej gleby hydrogeniczne i wody południowej części Kujaw przyczyniły się do dość dobrego poznania flory porastającej te siedliska. Badaniami objęto teren o powierzchni 670 km², leżący na pograniczu trzech województw: wrocławskiego (W), konińskiego (K), płockiego i na obszarze następujących gmin: Babiak (B), Boniewo (Bo), Chocień (Chc), Chodecz (Ch), Dąbrowice, Izbica Kuj. (I), Kłodawa (Kl), Kowal (Ko), Lubień Kuj. (LK), Lubraniec (L), Ostrowy Nowe, Przedecz (P).

Na wilgotnych siedliskach i w wodach Kujaw południowych stwierdzono obecność 359 gatunków roślin naczyniowych, 56 gatunków mszaków i dziewięciu gatunków ramienic.

Wiele ze znalezionych tu roślin to osobliwości nie tylko w skali Kujaw, ale także we florze Polski.

Nomenklaturę i układ systematyczny wątrobowców przyjęto za Rejment-Grochowską (1966), mchów za Ochyra i Szmajdą (1978), roślin naczyniowych za *Flora Europaea* (1964–1980); przy nazwie miejscowości podano w nawiasach najpierw skróty nazw gmin, a następnie województw.

2. WYKAZ GATUNKÓW I STANOWISK

Do najcenniejszych gatunków zanotowanych na obszarze południowej części Kujaw należą:

Ricciocarpus natans (L.) Cord. wg Opiz. – doły potorfowe, śródpolne zagłębienia; Gawin (Ch, W), Lubomin (I, W), Kłóbka (LK, W), Łanięta (Ch, W).

Physcomitrum eurystomium Sendt., Wenkschr., Bayer – w płacie zespołu *Eleocharito-Caricetum bohemicae*; Morzyce (Ch, W).

Physcomitrum pyrioforme (Hedw.) Hampe – w płatach zespołów z klasy *Isoëto-Nanojuncetea*; Siewiersk (Ch, W), Morzyce (Ch, W), Wiszczelice (I, W).

Philonotis fontana (Hedw.) Brid. – w płacie zbiorowiska ze związku *Caricion davallianae*; Szatanowo (Kl, K).

Huperzia selago (L.) Bernh. ex Schrank et C. F. P. Mart. – dwie kępy na zarastającym torfowisku, w rynn timerodowcowej na zachód od Lelechowa (I, W).

Ophioglossum vulgatum L. – podmokłe łąki na brzegu Jez. Przedeckiego; Przedeck (P, K), Żarowo (P, K).

Dianthus superbus L. – w płacie zbiorowiska z *Carex appropinquata* i na pastwisku; Osiecz Wielki (Bo, W), Polonisz (B, K).

Nymphaea candida C. Presl. – doły potorfowe; Józefki (Ch, W), Chociszewo (I, W).

Ceratophyllum submersum L. – doły potorfowe, silnie wypłycone brzegi jezior, na rozwodnionych osadach organicznych; Czuple (L, W), Jez. Kęcarskie (Kl, K).

Trollius europaeus L. – ok. 20 okazów w zespole *Cirsio-Polygonetum*, w dolinie Lubieńki; Kępka Szlachecka (Ko, W).

Thalictrum flavum L. – łąki ze związku *Calthion*; Naczachowo (I, W), Pyszkowo (Bo, W).

Potentilla supina L. – w płacie *Eleocharito-Caricetum bohemicae*; Morzyce (Ch, W).

Lathyrus paluster L. – w zbiorowiskach łąkowych i szuwarowych; Chotel i Chociszewo – brzeg Jez. Chotelskiego (I, W), Śmieły – brzeg Jez. Karaśnia (I, W), Jarantowice – brzeg Jez. Borzymowskiego (Chc, W), Świątniki (L, W).

Hippuris vulgaris L. – w przybrzeżnej strefie jezior na podłożu mineralnym, tuż przy linii brzegowej lub w pasie elodeidów; Jez. Kromszewickie – brzeg wschodni i zachodni (Ch, W), Jez. Ługowskie – brzeg południowy (Ch, W).

Polygala amarella Crantz. – pastwiska; Jarantowice – brzeg Jez. Borzymowskiego (Chc, W), Wiktorowo, Pasieka, Długie (I, W).

Pimpinella major (L.) Hudson – łąki ze związku *Calthion*; Chocień (Chc, W), Osiecz Wielki (Bo, W).

Primula veris L. – łąki ze związku *Arrhenatherion*; Łąki Zawistowe, Osiecz Wielki (Bo, W).

Androsace septentrionalis L. – murawa piaskowa; Modzerowo – ozy na wschodnim brzegu Jez. Modzerowskiego (I, W).

Campanula sibirica L. – murawa kserotermiczna na zboczu rynny polodowcowej; Chodecz (Ch, W).

Cirsium acaule Scap. – osuszone fragmenty torfowisk; Wiktorowo i Kol. Szczków (torf. „Duliwiec”) (I, W).

Triglochin maritima L. – na pastwiskach, rzadziej na wilgotnych łąkach kośnych; Izbica Kuj. – Podtymień, Modzerowo, Pasieka, Skarbanowo (I, W), Czuple (L, W), Brdów (B, K).

Potamogeton gramineus L. – jedyne stanowisko tego gatunku odnaleziono w płytkim astatycznym zbiorniku położonym na pograniczu pól uprawnych i torfowiska; Zaborowo (L, W).

Potamogeton praelongus Wulfen – równie rzadko spotykany jak gatunek poprzedni, tworzy rozległe płyty w południowej części Jez. Kromszewickiego budując strefę elodeidów. Pojedyncze okazy tego gatunku odnaleziono także

w strefie szuwarów przy południowo-zachodnim i południowo-wschodnim odcinku brzegów tego jeziora; (Ch, W).

Potamogeton berchtoldii Fieber in Berchtold et Opiz. – jedyne stanowisko w śródpolnym zbiorniku w pobliżu torfowisk przylegających do południowych brzegów Jez. Kromszewickiego; Szczecin (Ch, W).

Potamogeton trichoides Cham. et Schlecht. – w dołach potorfowych; Kol. Szczkówek (I, W), Szczecin (Ch, W).

Potamogeton acutifolius Link – w dołach potorfowych; Wólka Komorowska i Kol. Szczkówek (I, W).

Potamogeton filiformis Pers. – nieliczne okazy przy północnym brzegu Jez. Borzymowskiego (Chc, W).

Zannichellia palustris L. subsp. *palustris* – jeziora, doły potorfowe, koryta rzek; przy północnym i północno-wschodnim brzegu Jez. Borzymowskiego oraz w korycie rzeki między Jez. Borzymowskim i Jez. Krukowskim (Chc, W), dół potorfowy – Dębianki (I, W), Jez. Przedeckie (P, K).

Najas marina L. – w płacie *Nuphareto-Nymphaeetum albae* na północnym i zachodnim brzegu Jez. Kromszewickiego oraz w *Ranunculeto circinati* wschodni brzeg Jez. Kromszewickiego (Ch, W).

Lemna gibba L. – w dołach potorfowych i zbiornikach śródpolnych; Kol. Błazszykówka (LK, W), Pasieka (I, W), Ignalin (Ch, W) i Gawin (Bo, W), Księża Kępka (Ko, W), Rybno (P, K).

Sparganium minimum Wallr. – brzegi wysychających dołów potorfowych; Borzymowice (Chc, W), Otmianowo (Bo, W), Helenowo, Komorowo, Modzerowo (I, W), Marcianowo, Zaborowo (L, W).

Scirpus maritimus L. – w zbiorowiskach szuwarowych; Brdów (B, K), Jarantowice (Chc, W), Skaszyn, Świętosławice, Chotel (I, W), Przedeck (P, K).

Scirpus setaceus L. – kilkadziesiąt kęp na pastwisku koło wsi Borzymowice (I, W).

Eleocharis quinqueflora (F. X. Hartmann) O. Schwarz. – zbiorowisko ze związku *Caricion davallianae*; Chociszewo (I, W), Szatanowo (Kl, K).

Eleocharis acicularis (L.) Roemer et Schultes – brzegi jezior i dołów potorfowych; Morzyce, koło drogi Chodecz-Włocławek (Ch, W), Brdów, brzeg Jez. Brdowskiego (B, K).

Carex bohémica Schreber – razem z *Potentilla supina*.

Carex distans L. – na łąkach i pastwiskach; Piotrowo (Ch, W) i Chwalibogowo (LK, W), Śmięły (I, W), Jarantowice (Chc, W), Czuple (L, W).

Carex limosa L. – zbiorowisko z *Carex nigra*; Chociszewo – południowy brzeg Jez. Chotelskiego (I, W).

Carex cespitosa L. – w płatach zbiorowisk łąkowych ze związku *Calthion*; Chwalibogowo, Klóbka (LK, W), Ząbin (Chc, W).

Epipactis palustris (L.) Crantz. – w płatach zbiorowisk niskotorfowiskowych i na wilgotnych łąkach; Chocień (Chc, W), Szatanowo (Kł, K), Lubień Kuj. (LK, W) (Fagasiewicz 1986), Lelechowo (I, W).

Epipactis helleborine (L.) Crantz. – kilka okazów na brzegu torfowiska w dolinie Lubieńki; Lubień Kuj. (LK, W) (Fagasiewicz 1986).

Liparis loeselii (L.) L. C. Richard – łącznie ok. 50 okazów w płatach zbiorowiska ze związku *Caricion davallianae*; Lelechowo (I, W), Szatanowo (Kł, K).

3. PIŚMIENNICTWO

- Drymmer, K. 1885. *Spis roślin zebranych w powiecie kutnowskim w okolicach Żychlina, Kutna, Krośniewic i Oporowa*. Pam. Fizjogr., 5: 39–66.
- Drymmer, K. 1895. *Sprawozdanie z wycieczki botanicznej odbytej w okolicy Kola i Sompolna w r. 1891 i 1892*. Pam. Fizjogr., 13.
- Fagasiewicz, L. 1986. *Materiały do flory Polski w Herbarium Universitatis Lodzensis*, cz. XII. Acta Univ. Lodz., Folia bot., 4: 223–246.
- Flora Europaea*. 1964–1980. 1–5, Univ. Press, Cambridge.
- Kępczyński, K., Załuski, T. 1978. *Rośliny rzadziej spotykane w okolicach Włocławka*. Acta Univ. Nic. Copernici, Biologia, 22: 119–131.
- Kępczyński, K., Załuski, T. 1982. *Rośliny rzadziej spotykane w okolicach Włocławka*, cz. II. Acta Univ. Nic. Copernici, Biologia, 24: 39–53.
- Kobendza, R. 1922. *Solanki i roślinność halofilna w Zgłowiączce na Kujawach*. „Kosmos”, 47: 52–59.
- Kobendza, R. 1937. *Roślinność bliższych i dalszych okolic Włocławka*. „Ziemia”, 28, 1: 12–23.
- Kwiatkowski, J. 1956. *Zapiski florystyczne z okolic Izbicy Kujawskiej i Sompolna w powiecie kolskim*. Spraw. Pozn. TPN, 48, 3: 60–62.
- Łapczyński, K. 1880. *Kilka szczegółów o roślinności jawnokwiatowej Niziny Ciechocińskiej*. „Przyroda i Przemysł”, 8, 51: 603–605.
- Ochyra, R., Szmajdą P. 1978. *An annotated List of Polish mosses*. Frag. Flor. Geobot., 25, 1: 93–136.
- Ostaszewski, L. 1910. *Jezioro Chodeckie*. „Ziemia”, 52: 821–826.
- Rejment-Grochowska, J. 1966. *Wątrobowce. Rośliny zarodnikowe Polski i ziem ościennych*. Flora polska. 2. PWN, Warszawa.
- Samosiej, L., Kucharski L. 1986. *Wolffia arrhiza i Wolffietum arrhizae w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem Kujaw Południowych*. Acta Univ. Lodz., Folia bot., 4: 29–51.
- Sawicki, L. 1914. *Z badań nad jeziorami chodeckimi (Kujawy)*. Pam. Fizjogr., 25: 17–37.
- Zabawski, J., Matuła J. 1976. *Nowe stanowisko Schoenus nigricans L. w Polsce*. Fragm. Flor. Geobot., 22, 3: 281–284.

4. SUMMARY

In the course of studying vegetation overgrowing moist habitats of the southern Kujawy region 359 species of vascular plants, 56 of bryophytes and 9 of stoneworts were recorded. The most interesting of them are: *Carex bohemica*, *C. limosa*, *Epipactis palustris*, *Huperzia selago*, *Najas marina*, *Trollius europaeus*, *Zannichellia palustris*.

Dr Leszek Kucharski
dr Ludwik Samosiej
Katedra Botaniki
Uniwersytetu Łódzkiego
ul. Banacha 12/16, 90-237 Łódź

Wpłynęło do Redakcji
Folia botanica
3.01.1990